

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ АНАТОЛІЯ
НАЗАРЕНКА**

СХВАЛЕНО

Протокол засідання кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій від 26 червня 2026 року №4

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка
(протокол засідання вченої ради
ХОППО ім. А. Назаренка від 30 червня 2026 року № 2)

Ректор Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка

Наказ від 01 липня 2026 № 214/но

 В.ОЧЕРЕТЯНКО

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації вчителів фізики і астрономії (10 – 11 класи)
(природнича освітня галузь)**

**«СУЧАСНИЙ УРОК ФІЗИКИ І АСТРОНОМІЇ : ОСОБЛИВОСТІ
ВИКЛАДАННЯ У 10-11 КЛАСАХ»**

Розробник: Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка (Репей Володимир Іванович, методист науково-методичного центру професійного розвитку керівних та педагогічних працівників установ і закладів дошкільної та загальної середньої освіти; Максименко Вероніка Анатоліївна, старший викладач кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій)

Напрямок підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей вчителів предмету «Фізика і астрономія» закладів загальної середньої освіти

Розроблено на основі професійного стандарту: Розроблено на основі професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225, та Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800

Рецензенти:

Олександра Сологуб, доктор філософії (PhD), доцент, в.о. завідувача кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій;

Микола Міль, вчитель-методист, вчитель фізики КЗЗСО «Ліцей №1 імені Володимира Крasiцького Хмельницької міської ради».

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Сучасні тенденції розвитку освіти, реалізація концепції Нової української школи, оновлення змісту базової середньої освіти та впровадження Професійного стандарту вчителя зумовлюють потребу в постійному професійному розвитку педагогів. Особливої значущості набуває вдосконалення предметно-методичної компетентності вчителів предмету «Фізика і астрономія», їхньої готовності застосовувати компетентнісний, діяльнісний та STEM-орієнтований підходи, використовувати сучасні педагогічні технології, цифрові інструменти та можливості штучного інтелекту в освітньому процесі.

Важливими складниками професійної діяльності педагога є забезпечення психологічного благополуччя учасників освітнього процесу, створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, формування громадянської компетентності здобувачів освіти, розвиток критичного мислення, відповідальності та активної життєвої позиції. Програма спрямована на вдосконалення професійних компетентностей учителів фізики і астрономії, розвиток їхньої готовності до впровадження сучасних освітніх практик та забезпечення якісного освітнього процесу в умовах суспільних змін і цифрової трансформації освіти.

Цільова група: вчителі предмету «Фізика і астрономія» закладів загальної середньої освіти (далі ЗЗСО).

Обсяг (тривалість): 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми: зміст програми об'єднано у чотири навчальні модулі. Реалізація програми ґрунтується на поєднанні теоретичних занять та практико-орієнтованих форм роботи. Тривалість реалізації програми - 1 тиждень. Для успішної реалізації практичного компоненту програми слухачам рекомендується приєднуватись до онлайн-занять із персонального комп'ютера або ноутбука.

Форма підвищення кваліфікації: очна, дистанційна, на базі замовника.

Мета підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей вчителів фізики закладів загальної середньої освіти (далі ЗЗСО) відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225 та Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800.

Завдання підвищення кваліфікації:

- удосконалити професійні компетентності вчителів предмету «Фізика і астрономія» відповідно до вимог Професійного стандарту вчителя та концепції Нової української школи;
- удосконалити навички реалізації компетентнісного, діяльнісного, проєктного та STEM-орієнтованого підходів у навчанні фізики і астрономії;
- розвинути здатність добирати, аналізувати та конструювати компетентнісно орієнтовані завдання відповідно до вимог навчальних програм;
- сформувати практичні вміння проєктувати сучасний урок фізики і астрономії з використанням проблемного навчання, кейс-методу та проєктних технологій;
- розвинути вміння створювати безпечне, психологічно комфортне та інклюзивне освітнє середовище, спрямоване на підтримку благополуччя всіх учасників освітнього процесу;
- поглибити знання щодо формування громадянської компетентності учнів, розвитку критичного мислення, соціальної відповідальності та демократичної культури;
- розвивати практичні уміння педагогів щодо застосування прикладних інструментів поведінкового менеджменту, проєктування засобів візуальної підтримки уваги й тайм-менеджменту учнів, опанування навичок деескалації напруги, а також налагодження ефективної командної взаємодії в тріаді «педагог – асистент – батьки»;
- удосконалити навички використання цифрових освітніх ресурсів, платформ та сервісів для організації ефективного освітнього процесу;
- сформувати готовність до відповідального й етичного використання технологій штучного інтелекту з дотриманням принципів академічної доброчесності;
- розвинути здатність до рефлексії, професійного саморозвитку та навчання впродовж життя.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

А1. мовно-комунікативна, А2. предметно-методична, А3. інформаційно-цифрова, Б1. психологічна, Б2. емоційно-етична, Б3. компетентність педагогічного партнерства; В1. інклюзивна, Г1. прогностична, Г2. організаційна, Д1. компетентність навчання впродовж життя.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Знання й розуміння:

- нормативно-правових засад організації освітнього процесу відповідно до концепції Нової української школи та Професійного стандарту вчителя;
- сучасних підходів до збереження психологічного благополуччя учасників освітнього процесу та розвитку резильєнтності педагогів;

- актуальності концепції безбар'єрності в Україні на сучасному етапі розвитку освіти, основних шести напрямів концепції безбар'єрності, правил безбар'єрної комунікації;
- принципів створення безпечного, інклюзивного та психологічно комфортного освітнього середовища;
- взаємозв'язку мови, культури, цінностей та ідентичності особистості;
- особливостей формування громадянської компетентності учнів як наскрізного результату навчання;
- сучасних методик та технологій навчання для досягнення очікуваних результатів навчання учнів;
- організації ключових видів діяльності учнів в освітньому процесі з фізики і астрономії;
- принципів добору, аналізу та конструювання компетентнісних та практико-орієнтованих завдань відповідно до вимог навчальних програм;
- можливостей цифрових технологій та штучного інтелекту для підтримки освітнього процесу;
- принципів академічної доброчесності та особливостей їх дотримання в умовах цифрової трансформації освіти

Уміння:

- проєктувати безпечне, інклюзивне освітнє середовище з урахуванням потреб усіх учасників освітнього процесу;
- застосовувати здоров'язбережувальні технології для профілактики професійного стресу та розвитку резильєнтності;
- інтегрувати громадянську компетентність у зміст навчальних предметів природничої галузі;
- застосовувати інструменти компетентнісного та діяльнісного навчання для проєктування сучасного уроку фізики і астрономії;
- моделювати та впроваджувати практико-орієнтовані завдання різних рівнів складності;
- проєктувати уроки фізики і астрономії з використанням кейс-методу та інтерактивних технологій;
- ефективно використовувати цифрові інструменти та освітні платформи в професійній діяльності;
- застосовувати інструменти штучного інтелекту з дотриманням принципів академічної доброчесності;
- здійснювати рефлексію власної професійної діяльності та планувати індивідуальний професійний розвиток

Цінності та ставлення:

- усвідомлення цінності безпечного, інклюзивного та демократичного освітнього середовища;
- орієнтація на партнерську взаємодію з учнями, колегами та батьками;

- відповідальне ставлення до професійної діяльності та результатів навчання учнів;
- дотримання принципів академічної доброчесності та етичного використання цифрових технологій;
- відкритість до інновацій, цифрової трансформації освіти та нових педагогічних практик;
- готовність до безперервного професійного розвитку та навчання впродовж життя.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації. Оцінювання результатів навчання здійснюється на основі поєднання формувального та підсумкового оцінювання. Формувальне оцінювання здійснюється для відслідковування прогресу слухачів, їх здатності застосовувати здобуті знання під час виконання практичних кейсів з проблемними ситуаціями, практичних робіт, надання зворотного зв'язку, здійснення самооцінювання та взаємооцінювання, коригування їх навчальної траєкторії.

Підсумкове (бальне) оцінювання здійснюється наприкінці навчання (тестування за всіма темами освітньої програми та конференція).

Під час тестування пропонуються завдання з вибором однієї або кількох правильних відповідей, на встановлення відповідностей та матричні запитання (сітка з прапорцями або перемикачами).

Тест складається з 16 завдань, які розподілені за рівнями складності та балами таким чином:

- 8 запитань базового рівня (знання фактів, визначень, термінів, розпізнавання об'єктів) - по 1 балу за запитання;
- 6 запитань середнього рівня (вміння групувати, сортувати, порівнювати, знаходити логічні зв'язки, застосовувати базові знання) – по 3 бали за запитання;
- 2 запитання високого рівня (вміння вирішувати нестандартні завдання, аналізувати процеси, прогнозувати результати) - по 4 бали за запитання.

Максимальна кількість балів за тест: 34, прохідний бал: 24 (70 %). Максимальна кількість балів за тест - 40, прохідний бал - 28 (70 %).

Максимальний бал за участь у конференції з обміну досвідом - 20. Оцінюється якість поданих матеріалів (12 балів) та виступ на конференції (8 балів). Прохідний бал за участь у конференції - 14 (70 %).

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво

Вартість: безоплатно відповідно до регіонального замовлення слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних, керівних працівників і працівників науково-методичних об'єднань Хмельницької області на 2027 рік

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми складається з чотирьох модулів. Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, - 30, з них 8 год - лекційні заняття, 18 год - практичні заняття, 4 години – контрольні заходи.

№ з/п	Назва навчальних тем	Кількість годин				
		Усього	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи
Модуль 1. Підтримка психологічного благополуччя учасників освітнього процесу та робота в інклюзивному середовищі						
1.1	Здоров'язберезувальні технології для профілактики та подолання професійного стресу педагога. Посилення резилієнтності вчителів	3	1	2		
1.2	Концепція безбар'єрності в забезпеченні рівності, доступності, толерантності та взаєморозуміння між суб'єктами освітньої взаємодії	3	1	2		
Разом за модулем:		6	2	4		
Модуль 2. Ціннісно-сміслові основи професійної діяльності педагога						
2.1	Громадянська компетентність як наскрізний результат навчання: практики інтеграції у різні предмети	2	1	1		
2.2	Соціально-ментальні та лінгвістичні механізми мовного переходу з російської на українську мову в умовах російсько-української війни	2	1	1		
Разом за модулем:		4	2	2		
Модуль 3. Розвиток компетентностей фахового спрямування. Предметно-методичний компонент						
3.1	Зміст навчального предмета «Фізика і астрономія». Особливості реалізації різних	2	2			

	видів навчальної діяльності в освітньому процесі					
3.2	Реалізація компетентнісного та діяльнісного підходів на уроках фізики і астрономії	2	1	1		
3.3	Компетентнісно орієнтовані завдання з фізики і астрономії у 10-11 класах: аналіз, добір та застосування	2		2		
3.4.	Педагогічна практика. Розроблення кейсу до уроку на основі навчальних програм	4		4		
Разом за модулем:		10	3	7		
Модуль 4. Цифрова компетентність педагога						
4.1	Цифрові інструменти та рішення в професійній діяльності педагогічного працівника	2		2		
4.2	Академічна доброчесність вчителя та застосування штучного інтелекту в освіті	3		3		
Разом за модулем:		5		5		
Підсумкові заходи						
1	Формування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічного працівника	1	1			
2	Контроль знань (тестування)	2				2
3	Підсумкова конференція з обміну досвідом	2				2
Разом:		5	1			4
Усього		30	8	18		4

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1

Підтримка психологічного благополуччя учасників освітнього процесу та робота в інклюзивному середовищі

Тема 1.1. Здоров'язбережувальні технології для профілактики та подолання професійного стресу педагога. Посилення резилієнтності вчителів

Здоров'язберезувальні технології в освітньому процесі. Феномен стресу в сфері комунікативної діяльності людини. Природа професійного стресу в роботі вчителя. Чинники професійного стресу педагога. Ідентифікування станів як індикаторів професійного вигорання педагога та напрацювання шляхів їх подолання як запорука профілактики професійного стресу вчителя. Інструменти для зниження щоденного стресу та стратегії побудови довгострокової адаптивності (резилієнтності) до викликів. Механізми відновлення після пережитих криз. Посилення ресурсності педагога як чинник підвищення рівня його стресостійкості.

Тема 1.2. Концепція безбар'єрності в забезпеченні рівності, доступності, толерантності та взаєморозуміння між суб'єктами освітньої взаємодії

Безбар'єрність – нова суспільна норма в Україні. Освітня безбар'єрність. Шість напрямків безбар'єрності. Світові практики концепції безбар'єрності. Мандрівка «Довідником безбар'єрності». Приклади бар'єрів. Рекомендації щодо мовної безбар'єрності. Створення інклюзивного безбар'єрного освітнього середовища. Вектори концепції безбар'єрності: фізична, інформаційна, суспільна, економічна, цифрова та освітня. Основа безбар'єрності – доступність, толерантність, рівність та взаєморозуміння. Безбар'єрна країна – це модель суспільства без обмежень, з широким колом можливостей для кожного.

МОДУЛЬ 2

Ціннісно-сміслові основи професійної діяльності педагога

Тема 2.1. Громадянська компетентність як наскрізний результат навчання: практики інтеграції у різні предмети

Формування громадянської компетентності як наскрізного результату навчання в умовах модернізації освіти. Реалізація наскрізних ліній Нової української школи через міжпредметні зв'язки та інтеграцію громадянського компонента в різні освітні галузі.

Використання інноваційних педагогічних технологій (метод проєктів, кейс-метод) для моделювання життєвих ситуацій та розвитку критичного мислення і соціальної відповідальності. Розроблення інтегрованих завдань і критеріїв оцінювання наскрізних умінь як складника моніторингу якості освіти та формування громадянської позиції учнів.

Тема 2.2. Соціально-ментальні та лінгвістичні механізми мовного переходу з російської на українську мову в умовах російсько-української війни

Соціально-ментальні передумови мовного переходу з російської на українську мову в умовах війни: формування мовної свідомості, мотивація до переходу, деколонізація мислення та сприйняття української мови як маркера

ідентичності. Роль соціального оточення у закріпленні україномовної практики та подоланні психологічних бар'єрів у спілкуванні.

Лінгвістичні механізми мовного переходу: подолання мовної інтерференції, усвідомлене уникнення кальок і суржику, збагачення словникового запасу через опанування природних мовних конструкцій, фразеологізмів і синонімів. Формування стійкої україномовної комунікативної практики в різних сферах спілкування.

МОДУЛЬ 3

Розвиток компетентностей фахового спрямування. Предметно-методичний компонент

Тема 3.1. Зміст навчального предмета «Фізика і астрономія». Особливості реалізації різних видів навчальної діяльності в освітньому процесі

Основні поняття, закони, теорії та факти предмета «Фізика і астрономія». Методичні особливості організації різних видів навчальної діяльності учнів в освітньому процесі з фізики і астрономії: навчально-пізнавальної, експериментальної, дослідницької, проєктної, практико-орієнтованої та самостійної. Формування предметної (природничо-наукової) і ключових компетентностей.

Тема 3.2. Реалізація компетентнісного та діяльнісного підходів на уроках фізики і астрономії

Поняття компетентнісного підходу в сучасній освіті. Формування предметних та ключових компетентностей учнів. Структура компетентнісного завдання: контекст, проблема, діяльнісна складова, очікуваний результат. Критерії та інструменти оцінювання сформованості компетентностей учнів.

Діяльнісний підхід як основа сучасного освітнього процесу: навчання через дію, дослідження, практичну діяльність та рефлексію. Лабораторні та практичні роботи як основа навчання через досвід і експеримент. Навчальні експерименти та моделювання фізичних процесів.

Взаємозв'язок підходів: інтеграція компетентнісного та діяльнісного складників у природничій освіті: від виконання навчальних дій до здатності застосовувати знання в реальних життєвих ситуаціях.

Тема 3.3. Компетентнісно орієнтовані завдання з фізики і астрономії у 10-11 класах: аналіз, добір та застосування

Компетентнісно орієнтовані завдання з фізики і астрономії як ефективний інструмент формування ключових і предметних компетентностей учнів. Основні підходи до аналізу структури компетентнісно орієнтованих завдань. Роль компетентнісно орієнтованих завдань у формуванні життєвих компетентностей. Добір завдань відповідно до очікуваних результатів

навчання та вікових особливостей здобувачів освіти. Компетентнісно орієнтовані завдання як інструмент оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках фізики і астрономії. Методичні засади конструювання компетентнісно орієнтованих завдань та їх ефективного застосування в освітньому процесі.

Тема 3.4. Педагогічна практика.

Розроблення кейсу до уроку на основі модельних навчальних програм або навчальних програм. Аналіз вимог модельних програм та визначення освітніх результатів, що підлягають формуванню в межах конкретної теми уроку. Добір змісту навчального матеріалу відповідно до компетентнісного підходу та вікових особливостей учнів. Структурування навчального кейсу: постановка проблеми, добір інформаційних матеріалів, формулювання завдань різного рівня складності, визначення очікуваних результатів навчання та критеріїв оцінювання.

МОДУЛЬ 4

Цифрова компетентність педагога

Тема 4.1. Цифрові інструменти та рішення в професійній діяльності педагогічного працівника

Добір електронних (цифрових) освітніх ресурсів з урахуванням мети навчання, вікових особливостей та освітніх потреб здобувачів освіти. Модифікація електронних (цифрових) освітніх ресурсів для досягнення навчальних цілей. Використання цифрових платформ як конструктора навчального контенту. Принципи академічної доброчесності у використанні цифрових матеріалів.

Тема 4.2. Академічна доброчесність вчителя та застосування штучного інтелекту в освіті

Поняття штучного інтелекту: машинне навчання, нейронні мережі, обробка природної мови, генеративний ШІ. Ключові ШІ-технології та їхні можливості та обмеження. Роль ШІ у цифровій трансформації освіти. Вплив ШІ на освітні процеси: автоматизація рутинних завдань, персоналізоване навчання, адаптивні системи. ШІ як інструмент для педагога: огляд освітніх ШІ-інструментів та платформ. Роль педагогічного працівника в умовах використання ШІ в освітньому процесі. Сутність принципів академічної доброчесності в умовах цифрової трансформації освіти. Етичні аспекти застосування ШІ, запобігання плагіату, правила цитування та відповідального використання контенту, створеного за допомогою штучного інтелекту. Практичні рекомендації щодо інтеграції ШІ в освітній процес із дотриманням принципів академічної доброчесності.

Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Вправа «Асоціативний куш: STEM». Слухачам пропонується визначити, як кожен компонент STEM проявляється на уроках фізики і астрономії.
2. Вправа «Моделювання STEM-фрагменту уроку». Слухачам пропонується розробити фрагмент уроку з використанням STEM-технології.
3. Вправа «Ознаки компетентнісного завдання». Завдання: скласти перелік ознак компетентнісного завдання.
4. Вправа «Компетентнісна трансформація». Слухачам пропонується перетворити традиційне завдання на компетентнісне.
5. Вправа «Практичне конструювання компетентнісно орієнтованих завдань». Слухачам пропонується створити компетентнісно орієнтоване завдання за шаблоном.
6. Вправа «Асоціативний куш». Слухачам пропонується визначити ключові ознаки проблемного і проєктного навчання та створити узагальнену таблицю «Спільне – відмінне».
7. Вправа «Конструювання проблемної ситуації». Слухачам пропонується тема уроку. Завдання: сформулювати проблемне запитання; визначити спосіб його подання учням.
8. Вправа «Розробка мініпроєкту». Слухачам пропонується розробити мініпроєкт за шаблоном.
9. Вправа «Фрагмент уроку». Слухачам пропонується розробити структуру уроку з використанням проблемного або проєктного навчання за шаблоном.
10. Вправи на рефлексію власного мовного шляху, аналіз змін власної мовної поведінки та мовної компетентності.
11. Вправи на розвиток позитивного мислення, розслаблення, відпрацювання здатностей конструктивного застосування внутрішнього ресурсу, на відпрацювання суб'єктивного контролю, відпрацювання здатностей змінювати бачення контексту події або ситуації; здатностей перетворювати проблему на виклик і професійний ріст;
12. Вправа «Поясни свій вибір». Слухачі відповідно до запропонованої педагогічної ситуації обирають один або декілька цифрових інструментів і обґрунтовують, чому саме ці інструменти підходять за трьома критеріями: доступність, відповідність темі та віковим особливостям здобувачів освіти.
13. Вправа «Нове життя ваших файлів». Слухачі за 10 хвилин перетворюють власний документ (Word / PDF/ Power Point) на візуальний матеріал на одній із цифрових платформ.
14. Вправа «Створення власного цифрового контенту». Слухачі відповідно до запропонованого завдання обирають один або декілька цифрових інструментів і створюють власні електронні (цифрові) освітні ресурси.

15. Вправи на використання ШІ для автоматизації рутинних завдань педагогічного працівника, створення персоналізованих завдань та використання освітніх ШІ-інструментів та платформ.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2020 №898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartivpovnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> . Дата звернення: 12.03.2026.

2. Про деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників: постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

3. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2024/09/Nakaz_MON_1225.pdf. Дата звернення: 12.03.2026.

4. Про освіту: Закону України від 5. 09.2017 р. №2145-VIII. *Голос України*. 2017.27 верес. (№178-179). С.10-22.

5. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

6. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року: постанова Кабінету Міністрів України від від 14.12.2016 р. № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

Основна література

1. Варецька О., Хаустова О. Розвиток готовності педагогів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі // Молодь і ринок. 2023. № 3.

2. [Головатенко Т. Освітологічний вимір концепту «травма-інформоване навчання»](#) // Перспективи та інновації науки. 2023. № 8(26). С. 65–78.

3. [Головатенко Т. Тенденції підготовки вчителів до впровадження травма-інформованого навчання](#) // Освітологія. 2023. № 12. С. 42–54.

4. Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти: проєкт / МОНУ. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/05/21/Instruktyvno.metodychni.rekomendatsiyi.shc_hodo.SHI.v.ZZSO-22.05.2024.pdf . Дата звернення: 07.03.2026.

5. Кравчук О., Шелепко Г. Організація інклюзивного навчання у системі управління діяльністю в закладі освіти // Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. 2022. № 1(7). С. 165–171.

6. Науково-методичні основи психологічного супроводу діяльності вчителя в умовах реформування освіти (діагностика і корекція). Практичний посібник / авт. кол.: В.Г. Панок, І.В. Марухина, В.В.Рибалка, В.М.Горленко, Д.Д.Романовська, В.В. Предко, С.К.Шандрук, М.В.Саврасов, Н.В.Сосновенко; За наук. ред. В.Панка. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України, 2022. 192 с.

7. Про авторське право і суміжні права. Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>. Дата звернення: 07.03.2026.

8. Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти Наказ Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 № 235. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-osvitnoyi-programi-dlya-5-9-klasiv-zagalnoyi-serednoyi-osviti>. Дата звернення: 12.03.2026.

9. Про затвердження типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти: наказ МОН від 12.10.2022 № 904. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/87557/. Дата звернення: 12.03.2026.

10. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності: Наказ МОНУ від 03.06.2026 №871. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-typovoi-prohramy-pidvyshchennia-kvalifikatsii-pedahohichnykh-ta-naukovo-pedahohichnykh-pratsivnykiv-z-rozvytku-tsyfrovoi-kompetentnosti/> Дата звернення: 12.06.2026.

11. Цифровий учитель: путівник для професійного зростання / укладачі : Ю. Ковальчук, І. Круть, О. Федоренко. Київ : ЮНЕСКО, 2024, 88 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/czyfrovyy_uchytel_putivnyk_dlya_profesijnogo_zrostannya.pdf. Дата звернення: 12.03.2026.

Додаткова література

1. Баранник Н., Дяченко-Богун М. Формування пізнавальної діяльності учнів з особливими освітніми потребами // Витоки педагогічної майстерності. 2022. № 29.

2. Бондаренко В., Вовк Н. Підготовка вчителя до роботи в класах з інклюзивною освітою // Професіоналізм педагога. 2022. № 17. С. 27–35.

3. Ворон А. Методична робота в умовах кооперативного навчання. URL: <https://osvita.ua/school/method/technol/1501/> (дата звернення: 29.04.2026).

4. Галузяк В., Макодай О. Розвиток кооперативного навчання в США. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. Вип. 76. 2023. С. 51–64. URL: <https://vspu.net/nzped/index.php/nzped/article/view/723/114> (дата звернення: 29. 04.2026).

5. [Головатенко Т. Реалізація принципів травма-інформованого середовища](#) // Педагогічна освіта: теорія і практика. 2023. № 39(1). С. 80–86.

6. Горват М. В., Кузьма-Качур М. І. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування кооперативних технологій навчання. *Актуальні проблеми, досягнення та перспективи науки і освіти* : матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції, 3–5 травня 2021 р., Афіни. С. 155–157.

7. Данилевська Оксана Українська в українській школі на початку ХХІ століття: соціолінгвістичні нариси. – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019.

8. Деркач С. П. Кооперативне навчання. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/6789/6107> (дата звернення: 29.04.2026). 6. Інтерактивні технології кооперативного навчання. URL: <https://naurok.com.ua/interaktivni-tehnologikoooperativnogo-navchannya-84922.html> (дата звернення: 29.04.2026).

9. Денічева О. І. Комплексний підхід до модернізації змісту вищої освіти України // Академічні студії. Серія «Педагогіка». 2023. № 4. DOI: 10.52726/as.pedagogy/2023.4.2.

10. Запорожченко Т., Горбик А. Особливості кооперативного навчання молодших школярів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Київ, 2024. Вип. 80, том 1. С. 287-292. (Дата звернення: 28.04.2026).

11. Коваль О. Найкращі стратегії навчання: 10 підходів, що гарантують ефективність ваших уроків. Київ. 2024. URL: <https://osvitoria.media/experience/najkrashhi-strategiyi-navchannya-10-pidhodiv-shho-garantuyut-efektyvnist-vashyh-urokiv/>. (Дата звернення: 28.04.2026).

12. Кокун О.М., Мельничук Т.І. Резилієнс-довідник: практичний посібник. Київ: Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України. 2023. 25 с.

13. Ліннік О. Змішане навчання як стратегія адаптації освітнього процесу в школі // Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2023. № 39. DOI: 10.28925/2311-2409.2023.394.

14. Малихін О., Бондарчук Ю. Освітні стратегії: понятійно-категорійне розуміння дидактичного феномену // Український педагогічний журнал. 2025. № 4. С. 34–45. DOI: 10.32405/2411-1317-2025-4-34-45.

15. Морзе, Н. В., Бойко, М. А., Струтинська, О. В., & Смирнова-Трибульська, Є. М. (2024). Якою має бути цифрова компетентність вчителів у галузі використання штучного інтелекту? *Електронне наукове фахове видання "Відкрите освітнє e-середовище сучасного університету"*, (16), 76–91. <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2024.166>. Дата звернення: 12.03.2026.

16. Наумук І., Наумук О. Сучасні стратегії та методики формування критичного мислення у здобувачів освіти // Науковий вісник МДПУ. Серія: Педагогіка. 2024. № 2. С. 75–82. DOI: 10.33842/22195203-2024-2-33-75-82.
17. Овчаренко О.Ю. Психологія стресу та стресових розладів: навчальний посібник - К. : Університет «Україна», 2023. — 266 с.
18. Пальшкова І. О. Комплексний підхід як спосіб оптимізації методів і прийомів навчання // Педагогіка вищої та середньої школи. 2022. № 4. С. 230–241. DOI: 10.31812/educdim.5099.
19. Полякова В. Особливості психологічної допомоги вчителям в умовах війни // Психічне здоров'я в умовах війни: шляхи збереження та відновлення: Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) (м. Київ, 13 жовтня 2023 р.). – Київ: НУБІП України, 2023. С. 58-61.
20. Полякова В. Особливості психологічної допомоги вчителям в умовах війни // Психічне здоров'я в умовах війни: шляхи збереження та відновлення: Матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) (м. Київ, 13 жовтня 2023 р.). – Київ: НУБІП України, 2023. С. 58-61.
21. Пометун О. І. Організація кооперативного навчання учнів: про що варто пам'ятати. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint> (Дата звернення: 28.04.2026).
22. Проводимо успішний тренінг: НУШ у 7–9 класах / автори: М. Блажко, А. Ворожбит, Ю. Гайдуценко, І. Клименко, О. Пасічник, Ю. Романенко, І. Стаднина, В. Терещенко, О. Федоренко, Т. Харламова, Р. Шаламов, Р. Шиян. Київ, 2025. 127 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1P9V1dF6AbU8BopEc_t6ajvDxz1mUTOQ_/view Дата звернення: 12.03.2026.
23. Програма «Демократична школа: освіта для демократичної стійкості». URL: <https://www.schools-for-democracy.org/>
24. Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу. Навчально-методичний посібник. / Андрєєнкова В.Л., Войцях Т.Г., Гриців І.П., Мельничук О.В., Харківська Т.А. – К.: 2023. 149 с.
25. Сологуб О.С. ІКТ в освіті: YouTube канал. URL: <https://www.youtube.com/@%D0%86%D0%9A%D0%A2%D0%B2%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D1%96>. Дата звернення: 16.06.2026.
26. Тулбокс для вчителів. URL: <https://www.schools-for-democracy.org/onlain-resursy/toolbox>
27. Школяр Л., Михайлюченко А. Соціалізація дітей з особливими потребами в умовах воєнного стану // Humanitas. 2023. №5.
28. Якимчук О. Компетентнісний підхід в освіті: українські реалії // Вища освіта України. 2020. № 3(78). С. 15–21. DOI: 10.31392/NPU-VOV.2020.3(78).02.